

ОГЛЯД РИНКУ ІННОВАЦІЙ В ЄВРОПІ ТА УКРАЇНІ

На сьогоднішній день все більш важливим стає розподіл країн відповідно до технологічної ознаки. Щодо цього, Дж. Сакс [5] виділяє три групи країн: технологічні новатори, технологічні послідовники та технологічні аутсайтери. На превеликий жаль, у світі Україну сприймають тільки як представника останньої групи. Проте у 1990-х рр. минулого століття держава мала досить можливостей, щоб стати рівнозначним учасником світового братства постіндустріальних країн. Але, не дивлячись навіть на Стратегію інноваційного розвитку України, що була прийнята Верховною Радою в 1999 р. (та мала виступати як концепція інноваційного та науково-технологічного розвитку країни), чого на жаль не сталося, тому на заміну була створена нова "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів" [3]. Проте, досить цікаво, що схожі ідеї через рік були взяті за основу Лісабонського договору, який прийняли країни ЄС, і який вважають на сьогодні «інноваційною конституцією» європейської спільноти. З вище сказаного виникає питання: чому ж Україна, яка випереджала Європу у розробці та прийнятті стратегічних концепцій, так і не домоглася інноваційного прориву відповідно до європейського зразка?

Поясненням цього є невірні обрані орієнтири економічного розвитку на рівні державної політики, яка була і залишається непослідовною й непродуманою, без чітко вираженого плану дій.

Та разом з тим, слід відмітити певне та поступове зародження ринку інновацій. Відповідно, з кожним роком зростає кількість підприємств, які пропонують інноваційні послуги у сфері енергозбереження, енергоефективності та екології. З 1998 р. їх кількість значно збільшилася – від кількох десятків до кількох сотень. З'явилися також підприємства, націлені на ринок інновацій. Але ця група на сьогодні поки ще не дуже численна. Прикладами є технопарки, створені при вищих навчальних закладах.

У країні існує досить погана ситуація щодо інноваційного розвитку, оскільки рівень державної підтримки науки в Україні є досить незначним. За період незалежності України статистичні дані щодо фінансування дослідницької та інноваційної діяльності змінювалися декілька разів, і тому найбільш прийнятними для порівняння є показники, що збираються починаючи з 1995 р.

Впродовж 1991-2009 рр. показники витрат на дослідні роботи виростили у 101970 разів у поточних цінах, так з 2000 року загальна сума витрат на НДР становила 1760,1 млн. грн. (72,64 млн. євро) і зростала до 2008 року та становила 11994,2 млн. грн. (495 млн. євро); у 2009 році ця сума знизилась до 7949,9 млн. грн. (328,1 млн. євро); починаючи з 2010 року знову почала зростати і вже в 2013 році становила 9562,6 млн. грн. (394,66 млн. євро), але в 2014 році відбулось зниження фінансування НДР через конфлікт в Україні і ця сума становила 7695,9 млн. грн. (317,62 млн. євро) (дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції) [1]. Зважаючи на наведені дані можна зробити висновок, що обсяг ринку інновацій в країні є досить низьким, малорозвиненим та таким, якому приділяють мало уваги, зважаючи на перспективність та вигоди на майбутнє.

Щодо обсягу ринку інновацій у Європі, то відповідно до «Summary Innovation Index (SII)» найбільш інноваційно конкурентоспроможними є такі країни як: Данія – 0,736, Швеція – 0,740, Німеччина – 0,676, Фінляндія – 0,676, Велика Британія – 0,636, аутсайдером є Румунія з показником – 0,204. Середній показник по країнам-членам ЄС

становить – 0,555 [2]. На дослідження та інновації в ЄС щороку витрачається приблизно 7 млрд. євро. Проте запровадженою ЄС програмою "Horizon 2020" передбачається витратити на інновації з 2014 по 2020 рік у розмірі 80 млрд. євро (дані Єврокомісії), а це більше 11 млрд. євро на рік [4].

На сьогоднішній день на промисловому ринку України спостерігається значне збільшення пропозицій від розробників приладів, технологій, установок тощо над можливостями ринку вкласти в їхні нововведення кошти з метою втілення ідей у товар. Та, на жаль, через слабку економіку, кошти на інновації підприємства не є значними і частіше за все нововведення на ринку є продуктом надзвичайних зусиль групи героїв-ентузіастів. Але такі зусилля рідко перетворюють їхні нововведення у масштабний вихід на товарний ринок, що буде затребуваний попитом. Ринок енергозберігаючого устаткування і технологій у нашій країні більше схожий на «дикий ринок», де чесна конкуренція замінена явним лобіюванням інтересів окремих фірм, навіть при проведенні тендерних торгів, що також видно у лояльності законів щодо енергозбереження, встановлено значну кількість бюрократичних заходів щодо впровадження енергозберігаючих технологій на підприємствах, відсутнє заохочення та заінтересованість держави в цілому у таких проектах.

Загалом підприємства промислового спрямування вкладають свої кошти в ремонт значно зношених основних засобів виробництва. За приклад можна взяти знос виробничих фондів в електроенергетиці, що становить більше 42 %, а у паливній промисловості – більше 43 % станом на 2014 рік [1]. Також варто зазначити, що підприємства спрямовують свої кошти переважно на розробку виробництва нових видів продукції, та не приділяють уваги впровадженню нових технологій виробництва, особливо спостерігається така тенденція в останні роки.

Необхідно взяти до уваги, що навіть незначні прагнення у здійсненні інноваційної діяльності обов'язково відобразяться у зміцненні ринкових позицій та конкурентоспроможності підприємства. Відповідно до результатів експериментальних розрахунків щодо рівня науково-технічного розвитку можна побачити, що Україна закріпилася на досить сильних позиціях за рівнем освіченості населення та витратах на інформаційно-комунікаційні технології у ВВП. Та все ж таки залишаються дуже слабкими можливості та здатність країни відносно патентування за процедурами, встановленими за стандартами ЄС, а також у використанні венчурного капіталу, та інноваційній активності у підприємницькому секторі.

Європейською Радою у березні 2010 р. прийнято стратегію соціально-економічного розвитку Євросоюзу на період до 2020 року «Європа 2020: Стратегія інтелектуального, стійкого і всеосяжного зростання» («Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth») [4], у якій роз'яснено майбутні стратегії та уявлення про соціальну ринкову економіку Європи в XXI столітті, відкориговану з урахуванням уроків кризи. Дана програма розвитку «Європа 2020» має на меті замінити «Лісабонську стратегію» 2000-го року, що забезпечить високий рівень економічного зростання та зайнятості в ЄС.

У стратегії «Європа 2020» на перший план постають три пріоритети, що взаємодоповнюють один одного:

– стабільне зростання: сприяння ефективнішому та раціональнішому використанню ресурсів, створенню більш екологічної, і, саме головне, більш конкурентоспроможної економіки;

– загальне зростання: побудова економіки з високим рівнем зайнятості працездатного населення, що забезпечує нівелювання соціальних і територіальних відмінностей;

– інтелектуальне зростання: розвиток економіки, що ґрунтується на знанні та інноваціях.

Щоб реалізувати дану Стратегію передбачається інвестування 3 % ВВП ЄС у дослідження та розробки.

Стратегічними завданнями на період до 2020 року, що визначені у Стратегії, є такі:

- зайнятість осіб у віці 20-64 роки на рівні 75 %;
- обсяг інвестицій у дослідження і розроблення 3 % ВВП ЄС;
- скорочення викидів парникових газів на 20 % порівняно з 1990 роком, збільшення частки поновлюваних джерел енергії до 20 %, енергоефективності – на 20 %;

Службою дослідження громадської думки Європейської комісії «Євробарометр» опубліковано результати проведеного в 27 країнах-членах Європейського Союзу опитування, завданням якого було дізнатися ставлення громадян до науки і технологій. Ці дані мають особливий інтерес у зв'язку з підтримуваною Європейським Союзом інтеграцією України в європейський дослідницький простір. Результати дослідження громадської думки свідчать про те, що 79 % європейців цікавляться науковими відкриттями і новими технологічними розробками. Цікаво, що таких європейців більше, ніж громадян, які слідкують за новинами спорту (65 %), культури і мистецтва (69 %), а також політики (68 %). Досить хорошою тенденцією є те, що проблемами навколишнього середовища та медичних відкриттів, які безпосередньо пов'язані з наукою і технологіями, цікавляться відповідно 88 і 82 % європейців [2].

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України": [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Звіт Європейської комісії «InnovationUnionScoreboard 2015» ": [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards/files/ius-2015_en.pdf
3. Постанова Верховної ради України Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів": [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2632-17>
4. Програма Європейської комісії «Horizon 2020» або «Європа 2020» ": [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-horizon-2020>
5. Саліхова Олена, Левада Артем. Конкурентоспроможність українських виробників азотних добрив: проблеми та шляхи їх вирішення у процесі приєднання до СОТ // Економіст – 2005. – №5. – с. 55-57.